

BOLALARDA MEHR-MURUVVAT HISLARINI SHAKLLANTIRISH

Jizzax shahar 32-son DMTT tarbiyachilari

Xolboyeva Shohista Abdug'ofurovna

Xamedova Guljaxon Olimovna

Annotatsiya: Maktabgacha yoshdagi bolalarda mehr-muruvvat his-tuyg'ularini shakllantirishda bolalarning o'yin faoliyatlari bebaho o'rinni egallaydi.

Tayanch so'zlar. Xotira, tassavur, mehr-muruvvat, his-tuyg'u, rol, o'yinlar, muvaffaqiyat, sadoqat, g'amxo'rlik.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda mehr-muruvvat his-tuyg'ularini shakllantirishda bolalarning o'yin faoliyatlari bebaho o'rinni egallaydi. O'yin faoliyati jarayonida paydo bo'luvchi mehr hislari bola hayotida, uning butun ruhiy jarayonlarining rivojlanishi va ayniqsa tafakkur va xotirasida bir umrga mustahkamlanib, keyinchalik bola katta yoshga yetganida, xotira tasavvurlariga aylanib qoladi. Bolalarda mehr hislarining shakllanishida, ayniqsa syujetli-rol o'yinlar muhim va birinchi darajalik rolni o'ynaydi. Syujetli-rol o'yinlar bolalarni kuzatish, ularni har jihatdan o'rganish, ularning ichki dunyosiga kirib borishga katta tarbiyaviy imkoniyat yaratadi. Bolalarning ayniqsa qo'g'irchoqlari bilan o'ynashlarini kuzatish, ularning ichki dunyosini o'rganish, qiziqishlari yo'nalishini aniqlash uchun juda qimmatli hisoblanadi. Ko'pgina bolalarning qo'g'irchoqlarga munosabati uning tashqi ko'rinishida namoyon bo'ladi. Chiroqli kiyimlar bo'lgan yangi qo'g'irchoqlarga ehtiyotkorlik, g'amxo'rlik bilan qaraydilar. Eski qo'g'irchoqlar esa qo'g'irchoq burchagida unutilganicha turaveradi. SHunday ham bo'ladiki, to'rt-besh yoshli bolalar ularni beparvo tashlab ham yuboradilar. Tanbeh berilganda esa: «U baribir eski», «U yomon» deydilar. Bunday hollarda bolalarda eski qo'g'irchoqlarga nisbatan rahm-shavqat uyg'otish, yuzi tirnalganiga, ko'ylagi eskirganligiga u aybdor emasligini tushuntirish zarur bo'ladi.

Bolalar bog'chasi tarbiyachisi bolalarga uzoq vaqt va ko'p o'ynalgani uchun eski qo'g'irchoqni yaxshi ko'rishini, bolalarning bu qo'g'irchoqqa yomon munosabatda bo'lganlaridan juda afsuslanayotganini aytsa, bolalar eski qo'g'irchoqqa ham e'tibor qiladilar. U bolalarga «oila» o'yinini o'ynayotganlarida qo'g'irchoqni «ona» qilishni yoki «kasalxona» o'yinida «meditsina xamshirasi»

qilishni, uni muvofiq tarzda kiyintirish to'g'risida g'amxo'rlik ko'rsatishni taklif etishi kerak.

Bunday usullar bolalar his-tuyg'usiga ta'sir ko'rsatib, bolalarni eski qo'g'irchoqqa o'z munosabatlarining adolatli yoki adolatsizligi to'g'risida puxta o'ylashga majbur qiladi. O'yinlarni ahloqiy tarbiya vositasiga aylantirishda yordam beradigan eng muhim shart ularga shunday rahbarlik hisoblanadiki, bunda o'yinlar mazmuni bolalarni jalb etadi va bolalarning o'zaro munosabatlari ahloqiy yo'nalish xarakterida bo'ladi.

«Oila» o'yinida ona bolalariga g'amxo'rlik qiladi, ular kasal bo'lganlarida tashvishlanadi. «Kapitan» o'yinida u mardlik ko'rsatadi. Bo'ronli dengizda baliqchilarni qutqaradi.

«Uchuvchi» o'yinida yomg'ir yog'ib chaqmoq chaqayotgan bir paytda, baland tog'lar orasidan bemor kishini qutqarishga «uchib» boradi va h.k.lar kabi o'yinlar bolalarda mehr hislarini, boshqalarga yordam berish, boshqalar haqida qayg'urishga o'rgatadi. O'rta guruhlarda qo'g'irchoqlar burchagidagi har bir qo'g'irchoq o'z nomiga, o'z xarakteriga ega bo'lgani uchun inoq qo'g'irchoqlar oilasining a'zosi bo'lib qolishi lozim. Shundagina qo'g'irchoqlar bilan o'ynaladigan o'yinlar mehrmuruvvat tuyg'ularini tarbiyalash vositasi bo'lib qoladi.

Tarbiyachi o'z zimmasiga ona rolini olar ekan, bu o'yinlarda kattalar va bolalar o'rtasidagi munosabatlar uslubini va yaxshi oila uchun xos bo'lgan an'analarni mujassamlashtirishga yordam berishi kerak. O'yin vaqtida bolalar g'oyat xilma-xil harakatlarni bajaradilar: o'z «qizchalarini» ovqatlantirishadi, uxlatishadi, kiyintirishadi, sayrga otlantirishadi, shifokorga olib borishadi va h.k. Biror maqsadga qaratilgan bunday harakatlar sadoqat, g'amxo'rlik, mehr-muruvvatni shakllantirishga yordam beradi. Bolalarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasida mehr-muruvvat histuyg'ularining shakllantirishni muvaffaqiyatli hal etishda oila hayoti ham muhim rolni o'ynaydi. Oilaning maishiy hayoti bolalar uchun taqlid namunasi bo'lib xizmat qiladi. SHuning uchun maishiy turmushni shunday tashkil qilish kerakki, bunda kattalar uyushgan holda aniq harakatlar qilishlari lozim. Bolalar bog'chasida esa ko'tarinki kayfiyat xushmuomila ohang yo'liga qo'yilishi, talabchanlik, bolaga yordamga kelishga tayyorgarlik bilan qo'shib olib borilishi lozim.

Tarbiyachi odamlarga mehribonlik bilan munosabatda bo'lish namunalarini ko'rsatib, bolalarda insoniy tuyg'ularni tarbiyalashi lozim.

Tarbiyachining bolalarga vazmin, bir tekis munosabati, sayrga chiqish uchun kiyinishida, o'rnini yig'ishtirishida, navbatchilik vazifalarini bajarishida qiyinchiliklarga duch kelayotgan bolalarga yordamga kelishga tayyor ekanligini ko'rish bolalarda o'z kuchiga ishonchni tug'diradi. Qiyinchiliklarni muvaffaqiyatliroq bartaraf etishga ko'maklashadi, bir-biriga yordam berishga, mehribonlik qilishga da'vat etadi. Bolalarda mehribonlik hislarini shakllantirishda boshqa odamlarga, jumladan beva-bechoralarga, qariyalarga nisbatan, ham ijobiy munosabatni tarbiyalaydi va shakllantiradi. Bola munqilagan qariyalar hayotidan xabardor emas, lekin u bu kabi qiyinchiliklarda umr kechirayotgan kishilar yonidan tez-tez o'tib turadi. Bu kabi holatlarni ota-onalar vaqti-vaqti bilan bolaga izohlab berishlari bolada mehribonlik his-tuyg'ularini shakllantirishida muhim ahamiyatga ega bo'ladi

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR

1. Usmanova M. (2020). 6-7-yoshli bolalar nutqini rivojlantirishda ta'limiy mashgulotlarning orni. Maktabgacha ta'lim jurnali, 1 (1). 5. 2.
2. Usmanova M. S. (2022). the importance of national values in the development of preschool children. Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development, 10, 173–187.
3. Maxfuza Usmonova, Kichik Maktab Yoshdagi Bolaning Motivatsiya Sohasi Rivojlanishi , Maktabgacha ta'lim jurnali: Vol. 2 No. 2 (2021): The journal of preschool education